

ISSN 2663-1636 (print)
ISSN 2663-1644 (on-line)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський національний технічний університет

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАУКОВИЙ ВІСНИК
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

В и п у с к 2(35)

Кропивницький • 2019

ISSN 2663-1636 (print)
ISSN 2663-1644 (on-line)

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Central Ukrainian National Technical University

**CENTRAL UKRAINIAN
SCIENTIFIC BULLETIN
ECONOMIC SCIENCES**

Issue 2(35)

Кропивныtskyi • 2019

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Центральноукраїнського національного технічного
університету, протокол №11 від 04.06.2019р.*

Редакційна колегія:

Шалімова Н.С. (головний редактор), д.е.н., проф.;
Левченко О. М. (заст. головного редактора), д.е.н., проф.;
Бугаєва М.В. (відповідальний секретар за напрямом «Економіка та менеджмент»), к.е.н.;
Смірнова І.В. (відповідальний секретар за напрямом «Фінанси, облік та аудит»), к.е.н., доц.;
Білопольський М.Г., д.е.н., проф., віце-президент АЕН України;
Дрозд І.К., д.е.н., проф.;
Жовнович Р.І., д.е.н., доц.;
Каленик І.С., д.е.н., проф.;
Лутай Л.А., д.е.н., проф.;
Маніуров І.Г., д.е.н., проф., член-кореспондент НАН України;
Пальчевич Г.Т., к.е.н., проф.;
Ревенко А.Д., к.е.н., доц.;
Семикіна М.В., д.е.н., проф.;
Трохимець О.І., д.е.н., доц.;
Ушенко Н.В., д.е.н., проф.;

Гечбайя Бадрі, д.е.н, проф. (Грузія)
Д'якон Д., Dr.оec, асоц. проф. (Литва);
Моравські Войцех, д. хабілітований, проф. (Польща);
Маноле Т.М., д-р хабілітат е.н., проф. (Молдова);
Махмуд Хамдам, д-р філософії з управління персоналом (Ліван);
Сашер Хассан Ел-Аннан, д-р філософії по менеджменту (Ліван).

Адреса редакційної колегії:
25030, м. Кропивницький, пр. Університетський, 8,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
тел.: +380 (522) 390-466, +380 (522) 390-584, +380 (522) 55-10-49.
Офіційний сайт: <http://economics.kntu.kr.ua>

Збірник заснований у 2001 році.

Включений до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук в галузі економічних наук (постанови Президії ВАК України від 14 листопада 2001 року №2-05/9, від 10 березня 2010 року № 1-05/2, наказ Міністерства освіти і науки України від 12 травня 2015 року №528, наказ Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2018 року №1218).

Збірник наукових праць зберігається в загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського та представлено у міжнародних наукометричних базах даних, пошукових інформаційно-аналітичних системах, репозитаріях (електронних архівах):

*Ulrich's Periodicals Directory,
ResearchBib (Academic Resource Index),
Central and Eastern European Online Library (CEEOL),
Index Copernicus, CrossRef, Google Scholar, CiteFactor*

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: серія КВ №23512 - 13352 ПП від 13.07.2018 р.
ISSN 2663-1636 (p), 2663-1644 (o) DOI: 10.32515/2663-1636

Мови видання: українська, російська, англійська. Періодичність – 2 рази на рік.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, даних, власних імен та інших відомостей, а також за те, що матеріали не містять даних, які не підлягають відкритій публікації. Редакція може приймати рішення про публікацію статті в порядку обговорення, не поділяючи точки зору автора.

© Центральноукраїнський національний технічний університет, 2019

*Recommended by Academic Council of Central
Ukrainian National Technical University,
minutes №11, 04.06.2019*

Editorial Board:

Nataliia Shalimova (Editor-in-chief), Doctor of Economic Sciences, Professor;
Olexandr Levchenko (Assistant to Editor-in-Chief), Doctor of Economic Sciences, Professor;
Maria Buhaiava (Executive Secretary of the section "Economics and Management"), PhD in Economics;
Iryna Smirnova (Executive Secretary of the section "Finance, Accounting and Audit"), PhD in Economics, Associate Professor;
Mykola Bilopol'skiy, Doctor of Economic Sciences, Professor, Vice-President of Academy of Economic Science of Ukraine;
Iryna Drozd, Doctor of Economic Sciences, Professor;
Ruslana Zhovnovach, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Iryna Kaleniuk, Doctor of Economic Sciences, Professor;
Larysa Lutai, Doctor of Economic Sciences, Professor;
Igor Mantsurov, Doctor of Economic Sciences, Professor, corresponding member of the National Academy of Science of Ukraine;
Halyna Palchevich, PhD in Economics, Professor;
Revenko Anatoliy, PhD in Economics, Associate Professor;
Maryna Semykina, Doctor of Economic Sciences, Professor;
Olena Trokhymets, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;
Natalia Ushenko, Doctor of Economic Sciences, Professor;
Badri Gechbaia, Doctor of Economics, Professor (Georgia);
Deniss Djakons, Dr.оec, Assoc., Professor (Latvia);
Wojciech Morawski, Dr. hab., Professor (Poland);
Tatiana Manole, Doctor hab. of Economic Sciences, Professor (Moldova);
Mahmud Hamdam, Ph.D in Personnel Management (Lebanon);
Sasher Hassan El-Annan, Ph.D in Management (Lebanon).

Editorial address:

Central Ukrainian National Technical University, Prospekt Universytetskyi, 8, Kropyvnytskyi, Ukraine, 25030
phone: +380 (522) 390-466, +380 (522) 390-584, +380 (522) 55-10-49.
Official site: <http://economics.kntu.kr.ua>

The Collection was founded in 2001.

The Collection is included in the List of Scientific Special Editions in which the results of dissertations for scientific degrees of a candidate and a doctor in economic sciences may be published (Decisions of the Presidium of Higher Attestation Commission of Ukraine on November 14, 2001, № 2-05/9, on March 10, 2010 № 1-05/2; Order of the Presidium of the Ministry of Education and Science of Ukraine on May 12, 2015, № 528; Order of the Presidium of the Ministry of Education and Science of Ukraine on November 07, 2018, № 1218).

The Collection is presented in Bibliographic Database "Ukrainika scientific" of Vernadsky National Library of Ukraine and indexed in the international scientometric databases, searching information-analytical systems, repositories (electronic archives):

*Ulrich's Periodicals Directory,
ResearchBib (Academic Resource Index),
Central and Eastern European Online Library (CEEOL),
Index Copernicus, CrossRef, Google Scholar, CiteFactor,*

Certificate of State Registration: KB № 23512-13352 ПП of July 13, 2018

ISSN 2663-1636 (p), 2663-1644 (o) DOI: 10.32515/2663-1636

Languages: Ukrainian, Russian, English. *Periodicity* - twice per year

Authors of published material are responsible for the selection and accuracy of facts, quotations, data, proper names and other information, as well as that the materials do not contain data that are not open publication. Editorial board may decide to publish article in order of discussion without sharing the author's view.

© Central Ukrainian National Technical University, 2019

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ.
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

<i>В.В. Дятлова, І.В. Петрик (Україна)</i> Стратегічний підхід до розвитку відновлювальної енергетики: досвід країн ЄС (англійською мовою)	9
<i>І.С. Каленюк, О.В. Куклін (Україна)</i> Тенденції формування інтелектуального потенціалу в структурі глобальної економіки	20
<i>О.М. Левченко, А.В. Криворотенко (Україна)</i> Теоретичні підходи щодо визначення сутності трансферу освітніх знань у системі вищої освіти (українською мовою)	32
<i>І.М. Миценко, Т.В. Решицько (Україна)</i> Удосконалення системи водопостачання і водовідведення обласного комунального виробничого підприємства «Дніпро - Кіровоград» за сприяння інвестицій Світового банку (українською мовою)	40
<i>Н.О. Андрусак (Україна)</i> Пріоритетні напрями розвитку еколого-економічної конкурентоспроможності регіонів розвинених країн (англійською мовою)	53
<i>В.С. Чубань, Ю.М. Горбаченко (Україна)</i> Еколого-економічні наслідки пожеж у природних екосистемах (українською мовою)	62
<i>Д.К. Фролов (Україна)</i> Детермінанти активізації інноваційної діяльності в Україні (українською мовою)	69

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

<i>Н.С. Шалімова, О.А. Магопець (Україна)</i> Оплата праці в системі чинників активізації інноваційної діяльності (українською мовою)	79
<i>М.В. Бугасєва (Україна)</i> Аналіз перешкод у збереженні та розвитку трудового потенціалу підприємств в контексті поглиблення євроінтеграційних процесів в Україні (українською мовою).....	90
<i>А.А. Орлова (Україна)</i> Проблеми та перспективи розвитку ринку праці України в контексті структурних зрушень в економіці (українською мовою)	106
<i>О.В. Сторожук, О.В. Заярнюк (Україна)</i> Мотивація персоналу як основа талант-менеджменту в інноваційно-інтегрованих структурах (українською мовою).....	115

ФІНАНСИ І КРЕДИТ. ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

<i>В.В. Письменний (Україна)</i> Вплив реформи місцевого оподаткування на формування доходів сільських бюджетів (українською мовою)	124
<i>І.В. Смірнова, Н.В. Смірнова (Україна)</i> Незавершене виробництво як об'єкт управлінського обліку (українською мовою)	131

**СТАТИСТИКА. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ
ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ**

В.І. Надрага, А.Л. Баланда (Україна)
Макрорівневе моделювання бюджетного забезпечення управління соціальними ризиками
(англійською мовою)44

Н.О. Роскладка, А.А. Роскладка, О.О. Дзигман (Україна)
Кластерний аналіз клієнтської бази даних підприємств сфери послуг (українською мовою) 151

І.В. Ніколаєв, В.А.Вишневська, Р.І. Жовновач (Україна)
Підходи до розробки інформаційно-аналітичної системи для прийняття управлінських
рішень на підприємстві (українською мовою)..... 159

**РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ТА ГАЛУЗЕЙ.
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ**

Р.І. Жовновач (Україна)
Концептуальні засади управління інноваційним розвитком залізничних підприємств
(українською мовою)..... 169

М.В. Бугаєва, В.М. Рубан (Україна)
Формування механізму забезпечення корпоративної соціальної відповідальності
як складової ефективної діяльності підприємства (англійською мовою) 179

О.І. Волот (Україна)
Застосування хмарних технологій в обліку та управлінні підприємствами реального
сектору економіки (українською мовою) 190

І.В. Журило, М.М. Полтавець (Україна)
Розвиток теоретичних підходів до кількісного вимірювання корисності як економічної
категорії (українською мовою) 199

Н.О.Коваленко, Н.В.Столярчук (Україна)
Бізнес-планування як елемент фінансово-економічного аналізу в умовах антикризового
управління авіакомпанією (українською мовою) 208

І.К. Дрозд, М.С. Письменна (Україна)
Аналіз альтернативності процедур публічних закупівель для фінансування державних
програм (українською мовою) 216

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ 226

ФИНАНСЫ И КРЕДИТ. УЧЕТ, АНАЛИЗ И АУДИТ

УДК 336.22:352

JEL Classification: H21, H71, H72

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2\(35\).124-131](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2(35).124-131)

В. В. Письменный, доц., канд. екон. наук, докторант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна

Вплив реформи місцевого оподаткування на формування доходів сільських бюджетів

Обґрунтовано необхідність впровадження власних податків і зборів як додаткового джерела доходів сільських бюджетів. Вироблено критерії, які їм відповідають в частині унікальної бази оподаткування, оподаткування об'єктів, прив'язаних до певної місцевості, забезпечення малого розходження податкового навантаження в різних територіях, уникнення високих витрат на податкове адміністрування. Охарактеризовано елементи оподаткування цих платежів та їх роль у формуванні фінансової бази органів влади на селі.

доходи місцевих бюджетів, податкові надходження, система місцевого оподаткування, власні податки та збори.

В. В. Письменный, доц., канд. екон. наук, докторант кафедры финансов им. С. И. Юрия
Тернопольский национальный экономический университет, г. Тернополь, Украина

Влияние реформы местного налогообложения на формирование доходов сельских бюджетов

Обоснована необходимость внедрения собственных налогов и сборов как дополнительного источника доходов сельских бюджетов. Выработаны критерии, которые им соответствуют в части уникальной налоговой базы, налогообложения объектов, привязанных к определенной местности, обеспечения малого различия налоговой нагрузки на различных территориях, избежания высоких затрат на налоговое администрирование. Охарактеризованы элементы налогообложения этих платежей и их роль в формировании финансовой базы органов власти на селе.

доходы местных бюджетов, налоговые поступления, система местного налогообложения, собственные налоги и сборы.

Постановка проблеми. В умовах децентралізації держава зобов'язана підтримувати місцеві ініціативи у формуванні самодостатніх бюджетів, натомість в українських реаліях ще сильніше укріпилися вертикальні зв'язки органів влади й бюджетні відносини, які організуються за тим самим принципом. Адаже здебільшого загальнодержавні податки, на які мала би претендувати місцева влада, тільки частково зараховуються до місцевих бюджетів, решта перераховуються у вигляді міжбюджетних трансфертів. Прагнення тримати містя під контролем через обмеження, які регламентують бюджетні відносини, деформують наповнення місцевих бюджетів. Особливо це стосується сільських бюджетів, які перебувають у складному становищі.

Одним зі способів вирішити цю проблему є розширення податкових повноважень органів влади на селі, що викликає когнітивний дисонанс. З одного боку, надання їм більшої компетенції у сфері формування податкових надходжень має заперечливі аргументи через те, що впровадження власних податків і зборів може створити передумови до деформації податкових відносин. Сумніви матимуть місце з огляду на нерозвиненість політичних інститутів і небажання змінювати парадигму формування доходів сільських бюджетів. З іншого боку, без додаткової ресурсної бази, яку може забезпечити підсистема власного оподаткування, органи влади на селі позбавлені інструментів для розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців необхідно відзначити З. С. Варналія [5], який розглядав питання місцевих податків і зборів крізь призму формування та реалізації податкової політики, В. В. Зайчикову [1], яка досліджувала закордонну практику формування доходів місцевих бюджетів за рахунок власних податкових надходжень, О. П. Кириленко [4], яка приділяла увагу проблемам модернізації місцевого оподаткування в умовах економічних і соціальних трансформацій. Крім того, сучасна парадигма фіскальної політики України будувалася А. І. Крисоватим [7], наукове обґрунтування реформ у системі місцевого оподаткування належить В. М. Мельник [3], деякі аспекти оптимізації доходної частини місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів визначалися Л. Л. Тарангул [8].

Їхні наукові доробки мають глибокий, проте неспеціалізований характер, в них не знаходять відображення питання ролі власного оподаткування у формуванні доходів місцевих бюджетів. Поза увагою залишаються проблеми тих податкових платежів, які в державах із розвинутою ринковою економікою й демократичними орієнтирами розвитку є основою фінансової бази місцевого самоврядування.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності впровадження підсистеми власного оподаткування на селі й характеристика платежів, які мають стати додатковим джерелом доходів сільських бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Власні податки і збори щонайліпше підходять, аби стати складником підсистеми власного оподаткування на селі. Вони, як і місцеві податки та збори, враховують такі критерії: вузька й унікальна база оподаткування (тут важливо, аби елементи їх оподаткування не дублювали чинні податкові платежі); забезпечення малого розходження податкового навантаження в різних територіях (податкова конкуренція не має впливати на переміщення податників податків з одних територій до інших, як і недопущення впровадження індивідуальних податкових ставок і пільг); уникнення високих витрат на податкове адміністрування (надходження податків і зборів повинне бути більшим за витрати на їх справляння).

Ці платежі є специфічною формою відносин, якщо на початковому етапі (поряд із місцевими податками та зборами) можуть розглядатися факультативним джерелом доходів, то згодом – їх замінити. Відповідно до інших переконань вони справляються за будь-які надані блага або дії органів влади на селі, які можуть бути інтерпретовані „платою за послуги”. До особливостей необхідно віднести зв’язок із місцевістю та здатність бути технічно використаними в територіальному масштабі [6, с. 79]. В ідеальному варіанті ними є платежі, які впроваджуються за ініціативою представницьких органів місцевого самоврядування, ці ж органи визначають їх елементи та здійснюють адміністрування (табл. 1).

Серед таких платежів виділимо збір за збирання біологічних ресурсів лісового фонду. Його можна впроваджувати в тих селах, де в лісах місцевого значення в достатній кількості ростуть ягоди та гриби. Дисонанс може викликати положення ст. 13 Конституції України: „Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об’єктами права власності Українського народу” [2]. Але його метою є обмеження комерційного складника, а не конституційних прав, водночас фізичні особи, зареєстровані в населеному пункті, де проводиться їх збирання для власних потреб, не оподатковуватимуться.

Таблиця 1 – Характеристика елементів оподаткування власних податків і зборів

Податкові платежі	Об'єкт оподаткування	Платники податків	Податкові ставки	Податкові пільги
Збір за збирання біологічних ресурсів лісового фонду	Біологічні ресурси лісового фонду (ягоди, гриби тощо)	Фізичні особи, які здійснюють збирання ягід і грибів у лісах місцевого значення	Від 0,1 % до 0,5 % розміру мінімальної зарплати за кожен 1 кг зібраних біологічних ресурсів лісового фонду	Біологічні ресурси лісового фонду, зібрані мешканцями населеного пункту для власних потреб, обсягом менш ніж 10 кг
Збір за видобування корисних копалин, призначених для власного використання	Викопні корисні копалини, призначені для власного використання	Фізичні особи, які здійснюють видобування корисних копалин	Від 1 % до 5 % розміру мінімальної зарплати за кожен 1 т видобутих корисних копалин	Корисні копалини, видобуті мешканцями населеного пункту для власного використання, обсягом менш ніж 1 т
Збір за зайняття території населеного пункту	Площа території населеного пункту, зайнята піском, глиною, щебенем, органічними добривами, вугіллям, дровами тощо	Фізичні та юридичні особи, які для власних потреб або в своїй діяльності використовують територію населеного пункту	Від 1 % до 5 % розміру мінімальної зарплати за 1 м ² території населеного пункту	Площа території населеного пункту менш ніж 3 м ²
Збір за використання місцевої символіки в комерційних цілях	Дохід, отриманий від продажу товарів із використанням місцевої символіки без ПДВ	Фізичні особи – суб'єкти малого бізнесу та юридичні особи, які використовують місцеву символіку в комерційних цілях	Від 1 % до 5 % виторгу від реалізації товарів, вироблених із використанням місцевої символіки	Підприємства УТОГ та УТОС
Податок на заняття торгівлею за межами ринків	Площа місць для заняття торгівлею	Фізичні та юридичні особи, які здійснюють торгівлю за межами ринків	Від 0,1 % до 0,5 % розміру мінімальної зарплати за 1 м ² території населеного пункту	–
Збір за розміщення зовнішньої реклами	Площа рекламних щитів, зайнята рекламою	Фізичні особи – суб'єкти малого бізнесу та юридичні особи – власники рекламних щитів	Від 0,1 % до 0,5 % за 1 м ² вартості оренди площі рекламних щитів	Соціальна реклама, розміщена на рекламних щитах у межах території населеного пункту
Збір за упорядкування територій	Площа території, прилеглої до торговельних та інших закладів	Фізичні особи – суб'єкти малого бізнесу та юридичні особи	Від 0,1 % до 0,5 % розміру мінімальної зарплати за 1 м ² території населеного пункту	–

Джерело: побудовано автором.

Зрештою, продовження цієї статті звучить так: „Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування” [2]. Тобто впровадження податкового платежу не суперечитиме Конституції України, а лиш укріпить права місцевої влади як власника на біологічні ресурси лісового фонду. Ці ж органи зможуть встановити ставки від 0,1 % до 0,5 % мінімальної заробітної плати за кожен 1 кг зібраних ягід і грибів у лісах місцевого значення. Зрозуміло, що тоді й збільшиться ринкова вартість ягід і грибів, частина продукції піде в тінь, але такий крок виправданий задля збереження й оновлення біологічних ресурсів лісового фонду.

Аналогічний порядок обчислення та механізм сплати буде мати збір за видобування корисних копалин, призначених для власного використання. Ключовим у семантиці цього платежу є контекст слів „власне використання”, який не передбачає великі обсяги видобутку та продаж іншим особам. Технічні відмінності торкатимуться об’єкта оподаткування (викопні корисні копалини, призначені для власного використання), платників податків (фізичні особи, які здійснюють видобування корисних копалин), податкових ставок (від 1 % до 5 % мінімальної заробітної плати за кожен 1 т видобутих корисних копалин) і податкових пільг (видобуті корисні копалини, призначені для власного використання, обсягом менш ніж 1 т).

Цей платіж не стосуватиметься оподаткування промислового видобування природних мінеральних речовин, як рудних (залізної та мідної руди), так і деяких горючих корисних копалин (горючих сланців, нафти та природного газу). Але є багато інших видів корисних копалин місцевого значення, які за сучасного рівня розвитку можуть із достатньою ефективністю використовуватися у власному господарстві безпосередньо або після попередньої обробки. Мова йде про глину, пісок, гравій, вапняк, торф, вугілля тощо, які нелегально видобуваються мешканцями сіл, наражаючи своє життя на небезпеку та завдаючи невиправданої шкоди навколишньому природному середовищу.

Часто в селах мешканці уздовж своїх садиб або фермерських господарств можуть зберігати будівельні матеріали, органічні добрива, великогабаритні транспортні засоби та інше майно, безоплатно займаючи територію. Збір за зайняття території населеного пункту мав би це виправити. Зокрема, його можна справляти з фізичних і юридичних осіб, які для власних потреб або в своїй діяльності займають частину прилеглої території (наприклад, зайнятої піском, глиною, щебенем, органічними добривами, вугіллям, дровами, великогабаритним транспортом тощо). Ставки будуть диференційовані від 1 % до 5 % мінімальної заробітної плати за 1 м², а площа зайнятої території, менш ніж 3 м², не оподатковуватиметься.

Звичайно, його впровадження викличе невдоволення серед мешканців сіл, які звикли безкоштовно користуватися землею комунальної власності. Цей платіж буде відповідати принципу оподаткування „послуги – оплата”, який визначає податки і збори, як плату за суспільні блага та послуги, які місцева влада надає населенню (тобто збір за зайняття території населеного пункту можна трактувати „орендною платою” за її користування). При цьому кошти від надходження податкового платежу до спеціального фонду сільського бюджету можна буде використати на прибирання та благоустрій населеного пункту, висадження зелених насаджень, поліпшення місцевої інфраструктури й інше.

Збір за використання місцевої символіки до 2011 р. був складником місцевого оподаткування України, але через недоліки порядку обчислення й механізму сплати йому не вдалося стати повноцінним податковим платежем. У новому зборі база оподаткування має визначатися на основі доходу, отриманого від продажу товарів із використанням місцевої символіки за вирахуванням суми ПДВ, а ставки –

встановлюватися в розмірі від 1 % до 5 % виторгу. Натомість в іншому ключі повинні встановлюватися елементи оподаткування для закладів громадського харчування, готельно-ресторанного господарства та розважальних закладів, які у своїй діяльності використовують місцеву символіку або назву населеного пункту.

Тоді платіж буде накладатися щомісяця на фізичних осіб – суб'єктів малого бізнесу та юридичних осіб за ставками від 1 до 10 мінімальних заробітних плат. Але в ньому є гостріша проблема, яка досі не розв'язана в українському законодавстві, а саме відсутність юридично обґрунтованої норми щодо порядку встановлення органами місцевого самоврядування місцевої символіки. Для цього потрібно закріпити за сільськими радами право самостійно встановлювати зміст, опис і порядок використання місцевої символіки. Це дасть змогу уникнути тих розбіжностей і прогалин у нормативно-правовому полі, що виникатимуть при справлянні податкового платежу.

Необхідність впровадження податку на заняття торгівлею за межами ринків зумовлена невиконанням правил торгівлі (це стосується мешканців територіальних громад, які продають власну сільськогосподарську та продукцію тваринництва за межами продовольчих ринків) або відсутністю ринків у селах взагалі. У першому випадку його „заміною” є штрафи за порушення правил ведення торговельної діяльності, які мали б стягувати органи муніципальної поліції або відповідні служби. З огляду на атрофований стан інституту санкцій, вони не забезпечують бюджетні доходи достатніми і стабільними ресурсами, тим паче, що штрафи не несуть позитивно-емоційне ставлення до процесу наповнення бюджетів.

Логічніше підходить другий випадок – оподаткування. Адже не всі села мають розвинену ринкову інфраструктуру, де здійснюється купівля-продаж продовольчих, промислових та інших товарів (вони або зникли за відсутністю потреб, або їх не було взагалі). Але це не означає, що в таких територіальних громадах взагалі немає торгівлі, вона може здійснюватися на сезонних ярмарках, самозайнятих територіях стаціонарно або з транспортних засобів. Новий податок органи влади на селі мають накладати на фізичних і юридичних осіб, які здійснюють торгівлю за межами ринків або за їх відсутності за ставками від 0,1 % до 0,5 % мінімальної заробітної плати за 1 м² зайнятої території.

Реклама в сучасному світі чи не найбільш ефективно привертає увагу покупців, споживачів, замовників тощо, адже поширення інформації про когось або щось створює популярність, збільшує продаж товарів і послуг. Для сіл потенційною для власного оподаткування має бути зовнішня реклама, розміщена на вулицях, дорогах, фасадах будівель тощо. Зазвичай компанії, які володіють рекламними щитами та іншими конструкціям для розміщення зовнішньої реклами, сплачують податки до бюджетів за місцем реєстрації (головним чином, до бюджетів великих міст). Натомість сільські бюджети несуть фінансові втрати, хоча через зв'язок бази оподаткування з місцевістю насамперед мали б претендувати на їх надходження.

Впровадження збору за розміщення зовнішньої реклами на стане результатом еволюції підсистеми оподаткування реклами, яка функціонувала в Україні до 2011 р. Причому раніше платниками податку з реклами були фізичні та юридичні особи, які встановлюють і розміщують рекламу, а об'єктом оподаткування – надання послуг за встановлення та розміщення реклами. Здавалося, що звуження елементів оподаткування мало би призвести до зменшення обсягу податкових надходжень, але насправді це внесе ясність у порядок його обчислення та механізм сплати. Відштовхуючись від вартості площі рекламних щитів, цей платіж буде адмініструвати легко й не дорого.

Останній податковий платіж, на який потрібно звернути увагу, є збір за упорядкування територій. Він справлятиметься фізичними особами – суб'єктами малого бізнесу та юридичними особами – власниками магазинів, аптек, перукарень тощо. Причому вони матимуть вибір: заплатити двірнику заробітну плату або сплатити збір у розрахунок від 0,1 % до 0,5 % мінімальної заробітної плати за 1 м² площі, відведеної для здійснення діяльності. В іншому випадку прийдеться заплатити штраф за недотримання чистоти прилеглої території, який у десятки разів може перевищувати розмір податкового навантаження. Його можна прив'язати з певним ступенем еквівалентності за конкретну вигоду від сплати.

Кошти від справляння податків і зборів наповнюють сільські бюджети та лиш у разі спрямування до спеціального фонду можна забезпечити їх цільове призначення. Зокрема, їх використання на прибирання і благоустрій території, висадження зелених насаджень та поліпшення місцевої інфраструктури буде компенсацією за відчуження частини доходів на користь територіальної громади. Тим більше, що передача платниками збору за упорядкування території – фізичними особами – суб'єктами малого бізнесу та юридичними особами цих завдань стороннім виконавцям на умовах субпідряду (так званий аутсорсинг) в сучасних умовах можуть використовуватися із достатньою ефективністю.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження особливостей впровадження власних податків і зборів на селі можна зробити такі висновки:

1. Для доходів сільських бюджетів підсистема власного оподаткування не є чимось новим. Підходи до її функціонування були запозичені з принципів функціонування інституту місцевих податків і зборів, самооподаткування та цільових фондів, утворених місцевими радами. Вона є своєрідним симбіозом, природним етапом еволюції ресурсної бази органів влади на селі та вершиною розвитку демократичних перетворень. Для впровадження якогось одного або усього спектру платежів, які входять до її складу, потрібні всього лиш політична воля, уникнення дискусії в законодавстві та єдиний підхід, який базується на чітко вироблених критеріях.

2. Власні податки та збори мають стати основою парадигми формування доходів сільських бюджетів, еволюціонувавши з системи місцевого оподаткування. Якщо відійти від спірного сьогодні на питання лобювання політичних рішень, вони комбінуються з правом податкової ініціативи, за якого органи влади на селі самостійно, зважаючи на природнокліматичні, географічні, соціально-демографічні, економічні й інші чинники, зможуть впроваджувати податки і збори, визначати їх елементи оподаткування. Головним критерієм має стати вузька й унікальна база оподаткування, як фізичний, вартісний або інший вираз об'єкта оподаткування, який використовується для визначення податкових зобов'язань.

3. У цьому сенсі сільські ради можуть оподатковувати збір ягід і грибів у лісах місцевого значення, видобуток мешканцями громади корисних копалин, призначених для власного використання, заняття торгівлею за межами ринків, використання місцевої символіки в комерційних цілях тощо. Але найбільш ефективним буде оподаткування об'єктів, які мають прив'язку до певної місцевості (розміщення зовнішньої реклами, упорядкування територій). Для цього органи влади на селі мають розробити положення, які обґрунтовували б економічну необхідність того чи іншого платежу, визначили основні елементи оподаткування, порядок обчислення й механізм сплати.

Насамкінець необхідно зазначити про необхідність подальшого підняття питання розвитку підсистеми власного оподаткування на селі. Зокрема, потребує здійснення розрахунків надходження власних податків і зборів, що дало б змогу

побачити перспективність їх впровадження. За допомогою економіко-математичного моделювання можна буде реально оцінити ризик настання важкопрогнозованих обставин та звести до мінімуму фінансові втрати зі сторони органів влади на селі.

Список літератури

1. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн: моногр. Київ: НДФІ, 2007. 299 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 141.
3. Мельник В. М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу: монографія. Київ: Комп'ютерпрес. 2006. 277 с.
4. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: монографія / за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, „Економічна думка”. 2008. 376 с.
5. Податкова політика України: стан, проблеми, перспективи: монографія / за ред. З. С. Варналія. Київ: Знання України, 2008. 675 с.
6. Сиринов М. А. Местные финансы / М. А. Сиринов. Москва: Гос. изд-во. 1926. 216 с.
7. Сучасна парадигма фіскальної політики України в умовах формування суспільства сталого розвитку: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 459 с.
8. Тарангул Л. Л. Оподаткування та регіональний розвиток (теорія і практика): монографія. Ірпінь: Академія ДПС України, 2003. 286 с.

References

1. Zaichykova, V. V. (2007). *Mistsevi finansy Ukrainy ta yevropeiskykh krain [Local Finance of Ukraine and European Countries]*. Kyiv: NDFI [in Ukrainian].
2. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]. (1996, June 28). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine* [in Ukrainian].
3. Melnyk, V. M. (2006). *Opodatkuvannia: naukove obgruntuvannia ta orhanizatsiia protsesu [Taxation: Scientific Substantiation and Process Organization]*. Kyiv: Kompiuterpres [in Ukrainian].
4. Kyrylenko, O. P. (Eds.). (2008). *Modernization of Local Finances of Ukraine in Conditions of Economic and Social Transformations*. Ternopil: TNEU, „Ekonomichna dumka”.
5. Varnalii, Z. S. (Eds.). (2008). *Tax Policy of Ukraine: State, Problems, Prospects*. Kyiv: Znannia Ukrainy.
6. Sirinov, M. A. (1926). *Mestnye finansy [Local Finance]*. Moskva: Gos izd-vo [in Russian].
7. Krysovatyi, A. I. (Eds.). (2015). *Modern Paradigm of Fiscal Policy of Ukraine in Conditions of Forming a Society of Sustainable Development*. Ternopil: TNEU.
8. Taranhul, L. L. (2003). *Opodatkuvannia ta rehionalnyi rozvytok (teoriia i praktyka) [Taxation and Regional Development (The Theory and Practice)]*. Irpini: Akademiia DPS Ukrainy [in Ukrainian].

Vitalii Pysmennyi, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences), Doctoral Student of Department of Finance Named After S. I. Yurii Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine

The Impact of the Reform of Local Taxation on Rural Budget Revenues

The purpose of the study is to substantiate the need to introduce a subsystem of own taxation in the countryside and to characterize taxes and fees, which should become an additional source of revenue of rural budgets.

The criteria that are consistent with the specifics of introducing own taxes and fees by the authorities in the countryside have been developed. In particular, they relate to a unique tax base, taxation of objects tied to a certain area, ensuring a small difference in the tax burden within different territories, avoiding high costs for tax administration. The order of calculation and the mechanism of the fee payment for collection of biological resources of a forest fund, fees for the extraction of minerals for own use, fees for occupying the territory of the settlement, fees for the use of local symbols for commercial purposes, taxes on trade outside markets, fees for the placement of external advertising, fees for the arrangement of territories have been characterized. Their role in shaping the revenue base of rural budgets has been determined, which should be related to the ability of the government authorities in the village to solve vital tasks on their own and envisages the ability to provide with the necessary revenues without the involvement of external sources. The emphasis has been made on the fact that the subsystem of own taxation should open up opportunities for combining different forms and methods of taxation depending on the principles of fiscal adequacy, economic efficiency, social justice, administrative simplicity, stability, tax flexibility and others, which are acceptable to local governments.

It has been established that own taxes and fees should become an additional source of revenue of rural budgets, evolving from the system of local taxation. The peculiarity of their implementation is connected with the expansion of the right of the tax initiative, in which the authorities in the countryside will be able to independently introduce taxes and fees, to determine their elements of taxation, taking into account natural and climatic, geographical, social and demographic, economic and other factors.

local budget revenues, tax revenues, local tax system, own taxes and fees

Одержано (Received) 27.05.2019

Прорецензовано (Reviewed) 30.05.2019

Прийнято до друку (Approved) 04.06.2019

УДК 657.47:658.5

JEL Classification: M41

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2\(35\).131-143](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2019.2(35).131-143)

І.В. Смірнова, доц., канд. екон. наук

Н.В. Смірнова, доц., канд. екон. наук

Центральнoукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Незавершене виробництво як об'єкт управлінського обліку

Стаття присвячена з'ясуванню особливостей організації та ведення управлінського обліку залишків незавершеного виробництва на промислових підприємствах. Окреслено коло завдань управлінського обліку виробничої діяльності, взагалі, та залишків незавершеного виробництва, зокрема. Надано характеристику структури залишків незавершеного виробництва промислового підприємства. Проведено порівняльний аналіз способів оперативного обліку руху незавершеного виробництва. Визначено напрямки контролю за ходом виробництва в межах управлінського обліку. Запропоновані заходи по забезпеченню комплектності незавершеного виробництва промислових підприємств. Розроблені методичні підходи до визначення собівартості готової продукції та незавершеного виробництва з метою ціноутворення

незавершене виробництво, управлінський облік, оперативний облік, комплектність залишків незавершеного виробництва, ритмічність виробництва, оцінка незавершеного виробництва, собівартість незавершеного виробництва, ціноутворення

И.В. Смирнова, канд. экон. наук

Н.В. Смирнова, доц., канд. экон. наук

Центральнoукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Україна

Незавершенное производство как объект управленческого учета

Статья посвящена выяснению особенностей организации и ведения управленческого учета остатков незавершенного производства на промышленных предприятиях. Очерчен круг задач управленческого учета производственной деятельности, вообще, и остатков незавершенного производства, в частности. Охарактеризована структура остатков незавершенного производства промышленного предприятия. Осуществлен сравнительный анализ способов оперативного учета движения незавершенного производства. Определены направления контроля за ходом производства в рамках управленческого учета. Предложенные меры по обеспечению комплектности незавершенного производства промышленных предприятий. Разработаны методические подходы к определению себестоимости готовой продукции и незавершенного производства с целью ценообразования

незавершенное производство, управленческий учет, оперативный учет, комплектность остатков незавершенного производства, ритмичность производства, оценка незавершенного производства, себестоимость незавершенного производства, ценообразование

Постановка проблеми. Підприємства для оптимізації фінансових результатів мають виважено підходити до формування структури продукції, що виготовляється, та визначати доцільні обсяги виробництва. Керівництву для прийняття рішень про доцільність виготовлення будь-якої продукції та про обсяги її виробництва необхідно